

**Kaikki kunnan lautakunnat
Hallintokunnat ja kunnan konsernihallinto**

**RAUTAVAARA-SAVOTTA: KUNTASTRATEGIA-2030 SEKÄ TALOUSARVION 2017
JA TALOUSSUUNNITELMAN 2018-2019 LAADINTAOHJEET**

1. Kuntastrategia-2030 sekä Talousarvion ja –suunnitelman menojen taso

Kunnanvaltuuston hyväksyi kokouksessa nro 4/26.8.2014 §:ssä 27 kunnalle uuden Kuntastrategia-2030-asiakirjan. Visio 2030: Eloa, Iloa ja Älyä. Hyväksytty kuntastrategia on pohjana koko valtuustokautta koskevien tavoitteiden ja vuoden 2016 talousarvioon otettavien toiminnallisia tavoitteita laadittaessa.

Hallintokunnat kohdistavat tavoitteet, toimenpiteet, mittarit ja tavoitetasot sekä vastuutahon asiakokonaisuuksiin:

- Elinvoima,
- Talous ja yhteistyö,
- Palvelut ja kuntalaiset,
- Johtaminen ja henkilöstö.

TA-2017 ja TASU 2018-2019 laatimisaikataulu liitteinä 1

Johtoryhmä käsittelee kokouksessaan nro 5 /2.9.2016 tulosaluekohtaiset ulkoisten nettomenojen raamit vuoden 2017 talousarvion laadinnan ohjeeksi. **TA-raamit ja väestöennusteet ovat tämän kirjeen liitteinä 2 ja 3.**

Raami on sitova. Lautakuntien tulee talousarvioesityksissään selvittää, minkälaisilla ratkaisulla ja edellytyksillä raamin mukainen talousarvioesitys voidaan laatia. Perusteluissa tulee selvittää ratkaisujen säästövaikutukset ja vaikutukset palvelujen järjestämiseen ja palvelutasoon. Välttämättömät ylitystarpeet on perusteltava erikseen.

Ulkoisten menojen ja tulojen arvioinnissa tulee ottaa huomioon mahdolliset toiminnalliset muutokset (kuntayhteistyö, yhteistoiminta-alueet, ulkoistaminen, toiminnan uudenlainen järjestäminen: POSOTE 1.1.2019 alkaen).

Kunnan talouden tasapainon säilyttäminen edellyttää menojen hallintaa kaikilla tulosalueilla.

2. Talousarvion tulorakenteen perusta: Valtionosuudet ja verotulot

Pohjan kunnan talousarvion tulojen ja menojen laatimiselle määrittävät valtionosuudet ja verotulot. Suomen Kuntaliiton viimeisimmän alustavan valtionosuusennusteen mukaan Rautavaaran kunnan valtionosuus vuonna 2017 olisi 8.425.764€ (ennuste KL 16.8.2016).

Valtionosuus on **77.489€ pienempi** kuin vuoden 2016 talousarviossa.

Laskelmat päivittynevät ja muuttuvat vielä uudelleen valtion vuoden 2017 talousarvion eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

Rautavaaran kunnassa varaudutaan valtionosuuksien tuntuvaan vähennykseen. Valtionosuuden muutoksen taustalla on useita tekijöitä, jotka johtuvat sekä voimassa olevasta lainsäädännöstä, hallitusohjelmasta ja muista valtakunnantason poliittista päätöksistä.

Vuoden 2017 kunnan valtionosuuksiin vaikuttavat mm. seuraavat muutokset:

- Kustannustenjaon tarkistus vuodelle 2017
- Peruspalvelujen hintaindeksin mukainen 0,9 % indeksikorotus on otettu huomioon perushinnoissa ja laskennallisissa kustannuksissa, mutta sitä vastaava euromäärä (64 milj. euroa) on vähennetty €/asukas-tasasuuruudesta kaikilta kunnilta (-11,81 €/asukas) hallitusohjelmaan sisältyvän indeksikorotusten jäädytyspäätökseen takia.
- Vuodelle 2017 kohdistuvat suorat valtionosuusleikkaukset -125 milj. euroa (-22,86 €/asukas) on otettu huomioon valtionosuusprosentissa (-0,46 %-yksikköä)
- Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus 20.5.2016 verotietojen mukaisesti
- Perustoimeentulotuen rahoituksen siirto kunnista Kelalle (-331 milj.€ ja siihen liittyvä kuntien hallintokustannusten säästöstä aiheutuva valtionosuuden vähennys (-34,5 milj. euroa).
- Vuoteen 2017 liittyvät veromenestysten kompensatiot +58 milj.€ ja tehtävien ja veloitteiden muutokset vuodelle 2017.

Verohallinnon veroennustekehikkoa verotulojen ennustajana käytettäessä verotulojen **vuonna 2017 arvioidaan olevan 5.838.000€**, arvioon tulee päivityksiä syksyllä kuten valtionosuuteenkin.

Vuoden 2015 tilinpäätöksessä vero- ja valtionosuustulot olivat yhteensä **13.870.000€**. Vuonna 2016 verotulot ja valtionosuudet on arvioitu **14.249.000€**.

Arvio vuoden 2017 vero- ja valtionosuustuloksi on 14.264.000 €. Mahdolliset lisälaskut tulee kunnan talousarviossa kattaa omien tulojen ja menojen kompensatiolla.

3. Kilpailukykysojimus vuosina 2017-2020

Kilpailukykysojimuksessa on sovittu erinäisistä palkansaajien maksuihin liittyvistä muutoksista vuosina 2017-2020. Maksujen muutokset vaikuttavat kunnallisverotuloja alentavasti. Palkansaajien työttömyysvakuutusmaksujen ja työeläkemaksun korotuksien arvioidaan vuonna 2017 vähentävän kunnallisveron tuottoa yhteensä 120 milj.€:lla. Päivärahamaksun korotuksen arvioidaan vähentävän kunnallisveron tuottoa lähes 160 milj. eurolla.

Sairaanhoitomaksun alentaminen siirtää verosta tehtäviä vähennyksiä nykyistä enemmän tehtäväksi kunnallisverosta vähentäen kunnallisveron tuottoa lähes 50 milj.€:lla vuonna 2017. Maksujen muutoksista johtuen kunnallisverotulojen arvioidaan siten jäävän vuonna 2017 noin 330 milj.€:a pienemmiksi.

Samassa yhteydessä alennetaan yritysten maksamia maksuja, joka vähentää yritysten kustannuksia. Tämän oletetaan lisäävän vastaavasti yritysten verotettavaa tuloa ja siten myös kuntien saamaa yhteisöveron tuottoa.

Yhteisöverotuloja lisäävä vaikutus on huomioitu verotuloennusteessa vuoden 2017 osalta kuntia koskevana noin 70 milj.€:n suuruisena.

Kunnallisveron tuottoa alentaa myös aiempaa matalampi arvio palkkasumman kasvusta, joka on seurausta kilpailukyky sopimukseen liittyvistä toimenpiteistä eli palkkojen nollakorotuksista, julkisen sektorin lomarahojen leikkauksista sekä työajan vastikkeettomasta pidentämisestä.

Näiden toimenpiteiden on arvioitu vähentävän kunnallisveron tuottoa vuonna 2017 noin 130 miljoonalla eurolla.

Edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi hallitus on linjannut tekevänsä kilpailukyky sopimuksen syntymisen seurauksena veronkevennyksiä kompensoidakseen veronmaksajille maksujen korotuksista aiheutuvia menetyksiä. Näiden veronkevennysten on ennusteessa arvioitu vähentävän kunnallisveron tuottoa noin 130 milj. eurolla vuonna 2017, joka kompensoidaan valtionosuusjärjestelmässä.

Valtiovarainministeriö ennustaa (14.4.2016) inflaation olevan vuonna 2016 0,3 % ja vuonna 2017 1,3 %. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan kuluvan vuoden aikana työttömyysaste kohoaa 9,3 %:iin. Ensi vuonna työttömyysasteen ennustetaan laskevan hieman 9,0 %:iin.

Kuluvan vuoden BKT:n kasvuksi ennustetaan 0,9 % ja vuodelle 2017 1,2 %. Nimellisten ansioiden arvioidaan kasvavan 1,2 % v. 2016 ja 1,0 % v.2017 ansiotasoindeksillä mitattuna. Ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa hietaan talouskasvun ja vaisun työllisyyskehityksen kanssa.

Kunta-alan nykyiset virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 31.1.2017 saakka

Uusi kunta-alan virka- ja työehtosopimuskausi on 1.2.2017–31.1.2018.

Sopimuskaudella palkkoihin ei tule sopimuskorotuksia. Kilpailukyky sopimuksen mukaisesti kuntien ja kuntayhtymien henkilöstön lomanmääräytymisvuosien 2016–2017, 2017–2018 ja 2018–2019 lomarahoja leikataan nykyisestä tasosta 30 prosentilla ajanjaksolla 1.2.2017–30.9.2019.

Lomarahat maksetaan 30 prosentilla alennettuina 1.2.2017 lukien.

Kilpailukyky sopimuksessa todetaan, että sosiaaliturvamaksun alennus rahoitetaan julkisen sektorin työnantajille aiheutuvilla säästöillä, jotka syntyvät työaikaan ja julkisen sektorin lomarahoihin liittyvillä toimilla sekä työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksujen rahoitusvastuumuutoksilla. Kuntatalous ei siten välittömästi vahvistu nyt sovituilla toimenpiteillä tai työ- ja virkaehtosopimus muutoksilla, koska valtio tulee leikkaamaan kuntien rahoitusta arvioiduilla säästövaikutuksilla.

Talousarvioehdotukseen palkat lasketaan voimassa olevien palkkojen perusteella. Henkilöstökorvaukset käsitellään palkkojen oikaisuerinä.

Palkkamenot lasketaan vain tarvittavan henkilöstön osalta. Henkilöstön palkkojen laskentaan tarvittavat listaukset saadaan palkkalaskennasta.

Palkkamenot sisältävät lomarahat (4% vuosipalkasta). Laskelmissa tulee ottaa huomioon tiedossa olevat ikä-, palvelu- ja henkilökohtaiset lisät ja muut virka- ja työehtosopimuksista johtuvat vastaavat palkkoja korottavat tekijät.

Varautukaa lomapalkkavelan muutokseen (kasvuun) 1,0 %:lla palkkasummasta kohdalle 4060 Jaksotetut palkat ja laskettakaa em. summalle kohdalle 4130 Jaksotetut eläkekulut 18,5 % ja kohdalle 4190 Jaksotetut sosiaalimaksut 5,8 % sivukuluja varten.

4. Sosiaalivakuutusmaksut 2017 (Kevan yleiskirje 1/8.6.2016)

KuEL-maksu	17,30 %
KuEL-varhemaksu	1,20 %
Työttömyysvakuutusmaksu	2,60 %
Tapaturmavakuutusmaksu	1,20 %
Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu	2,02 %
Opettajat (vanhat eläkkeet)	21,82 %

Vuosina 2018 – 2019 käytetään samoja prosentteja, ellei toisin ilmoiteta.

Lisäksi tulee eläkemenoperusteinen maksu, joka on budjetoitava euromääräisenä summana. Arvio v. 2017 eläkemenoperusteisesta maksusta on noin 550.000€ koko kunnan osalta.

Eläkemenoperusteinen maksu syötetään keskitetysti taloustoimessa.

5. Henkilöstösuunnitelma (Helsu)

Talousarvion rinnalla laaditaan Henkilöstösuunnitelma, mistä ilmenee vakituisen ja määräaikaisen sekä työllistetyt henkilöstömäärän tarve.

Kaikki tarkistavat, että tehtävänimikkeet vastaavat todellisia työtehtäviä ja ovat voimassa olevien sopimusten mukaisia. Vastaavasti vuoden 2017 budjetista löytyy henkilöstösuunnitelmaan varatulle henkilöstömäärälle tarvittavat määrärahat.

6. Investoinnin aktivointiraja vuosille 2017-2019

Investoinnin aktivointiraja on **10.000 €**, jota pienemmät hankinnat merkitään käyttötalouteen. Lautakuntien/hallintokuntien tulee investointiesityksessään ottaa myös kantaa tarpeellisiin investointeihin (erityisesti irtaimistohankinnat, uudisrakentaminen ja perusparannukset, kunnan kiinteistöjen korjaussuunnitelma).

7. Toiminnalliset muutokset

Lautakuntien tulee esityksissään selvittää tarpeelliset toiminnan laajennukset tai supistukset ja muut toiminnalliset järjestelyt. Kuntayhteistyön lisääminen ja muutkin toiminnalliset järjestelyt (yhteistoiminta-alueet, ostopalvelut, toimintojen uudenlainen organisointi) tulee ottaa valmistelussa tarkasteluun.

Tekeillä olevasta maakuntaitsehallinnon lakimuutoksista informoidaan erikseen. Erittäin keskeinen on maakuntalaki, SoTe-järjestämislaki ja maakunnan valtiosuusjärjestelmän uudistus 1.1.2019 alkaen.

8. Sisäiset erät

Sisäiset erät syötetään keskitetysti taloustoimessa.

9. Talousarvion laadinta

Talousarvio- ja suunnitelmaehdotukset laaditaan ja syötetään kussakin hallintokunnassa itse koneelle. Vuoden 2017 talousarvion ja suunnitelmavuosien 2018-2019 luvut syötetään alamomenttitasolla ja euron tarkkuudella.

Osastopäällikkö kokoaa lautakunnan käsittelyä varten **valtuustotason ehdotuksen** vuoden 2016 talousarvion mallin mukaisesti. Osastopäällikön vastuulla on valmistella valtuustotasoiset sitovat tavoitteet luottamushenkilökäsittelyä varten.

10. Sitovien tavoitteiden määrittely talousarvioesityksissä

Tarkastuslautakunta on raporteissaan kiinnittänyt huomiota valtuustotason sitovien tavoitteiden määrittelyn puutteellisuuksiin.

Tavoitteiden määrittelyyn tulee kiinnittää riittävästi huomiota. Keskushallinto auttaa mielellään tarvittaessa määrittelyissä.

Tulosityksiköt antavat mahdollisia tulosityksikkötasoisia sanallisia tavoitteita osastopäällikölle **käyttösuunnitelman** käsittelyä varten.

Käyttösuunnitelmat käsitellään lautakunnassa talousarvion ja –suunnitelman valtuustokäsittelyn jälkeen **helmikuussa 2017.**

11. Talousarvion laadinta ja tallennus Pro Economica-ohjelmaan

Talousarvio laaditaan osastokartan mukaisesti. Talousarvion laatimisaikataulusta on annettu **erillinen liite 1**. Aikataulussa ilmoitetut **sitovat pämäärät** ovat sitovia, muut viitteellisiä tai hallintokunnan harkinnan varassa.

Talousarvio laaditaan ja tallennetaan Pro Economica-ohjelmaan ja tekstit talouarviokansioon neljässä vaiheessa:

1) Viranhaltijan esitys:

Viranhaltijoiden ta-esitykset ja investointiesitykset valmiit ja tallennettuna palvelimelle tämän ohjeen mukaisesti **14.10.2016**.

Talousarvioesitykset käsitellään **Johtoryhmän kokouksessa 21.10.2016**.

Kunnanvaltuuston Strategia- ja talousseminaari pidetään **to 27.10.2016 klo 9.00 alkaen**, kunnantalolla/valtuustosalissa.

2) Lautakunnan ja muiden esitys: Sitova

Lautakuntien, yhteistyökomitean ja tytäryhtiöiden valtuustotason ehdotusten tulee olla tallennettuna palvelimelle tämän ohjeen mukaisesti **viimeistään 18.11.2016 klo 15.00 mennessä**.

3) Kunnanhallituksen esitys:

Kunnanhallitus käsittelee kunnanjohtajan talousarvioehdotuksen 2017 maanantaina 28.11.2016 klo 10.00 alkaen. Mahdollinen muutoskierrös/karsinta hallintokunnissa ja talousarvion 2. käsittely kunnanhallituksessa maanantaina 12.12.2016 klo 10.00 alkaen.

4) Virallinen talousarvio: Sitova

Kunnanhallituksen lopullinen ehdotus annetaan kunnanvaltuustolle ja valtuusto käsittelee vuoden 2017 talousarvion ja taloussuunnitelman vuosille 2018-2019 maanantaina 19.12.2016.

12. Kunnan hankesalkun vv. 2017-2020 tarkistus/päivitys

Rautavaaran kunnanhallitus on kokouksessa nro 13/22.8.2011 §:ssä 186 päättänyt antaa ohjeeksi, että kaikkien kunnan hallintokuntien/lautakuntien hanketoiminnan (Hankesalkku) tulee olla selkeästi kytketty paikallisiin ja alueellisiin kehittämistavoitteisiin ja kuntatalouden vahvistamiseen tuloslaskelman vuosikatteen yläpuoliset erät: verotulokertymän lisääminen.

Projektien lukumäärän sijasta Rautavaaran kunnan panostus tulee keskittyä niiden vaikuttavuuden parantamiseen.

Jokainen hallintokunta/lautakunta suorittaa omalta osaltaan hankesalkun tarkistaminen/päivittämisen osan kunnan talousarvioprosessia. .

13. Miten kunnan tulorakennetta parannetaan?

Koska valtionosuuksien leikkaukset jatkuvat on kunnan talousarviota laadittaessa vakavasti mietittävä, miten kunnan tulorakennetta parannetaan. Nykyisin valtionosuudet vastaavat 51% kunnan tuloista.

Kunnan kiinteää tuottamatonta omaisuutta on realisoitava .

Metsänmyyntituloilla tulovajetta ei voida kattaa, sillä varsinkin vuosina

2009–2012 metsää on myyty yli kasvun, joten nyt myynnissä on noudatettava kunnan metsäsuunnitelman mukaista tasoa.

Palvelujen supistaminen ja uusien tulolähteiden hankkiminen ovat oleellisia asioita, mitkä puhuttavat talousarviosta vuodelle 2017 päätettäessä.

Nyt tarvitaan hallintokuntien, viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden saumatonta yhteistyötä, jotta tulevan vuoden budjetista pystytään rakentamaan toimiva, palvelut kattava mutta kuitenkin talouteen nähden tasapainoinen.

Rautavaaralla 05.09.2016

RAUTAVAARAN KUNNANHALLITUS

Unto Murto
kunnanjohtaja

- LIITTEET:**
- 1: TA-2017 ja TASU 2018-2019 laatimisaikataulu
 - 2: Talousarvioraami 2017 (kunnanhallitus nro 14/2.9.2016 §)
 - 3: Laadinnassa käytettävät kunnan väestöennusteet 2017-2019

JAKELU: *Unto Murto, Petri Kettunen, Elmo Nuutinen, Matti Korkalainen, Outi Roininen, Kirsi Karvinen, Marita Vartiainen, Pia Lievonen, Marja Nuutinen, Raili Tossavainen, Petri Ahonen, Hannu Okkonen, Kirsi Korhonen, Helvi Mustonen, Merja Nissinen Niina Keinänen, Anja Hakkarainen, Maija Rossinen, Marja-Liisa Toivanen, Kaisu Heikkinen, Ritva Mahlavuori, yhteistyökomitea/Ulla Ohtonen ja kunnan konsernihallinto: Rautavaaran Vuokratalot Oy/Ulla-Maija Happonen, Pielisen Isännöintipalvelu Oy/Seppo Ihalainen sekä muut tulosyksiköt.*

Toimenpide:	Vastuu:	Määräaika:	Sitova
Vuoden 2017 Talousarvion ja taloussuunnitelman vv. 2018-2019 laadintaohjeet	Kunnanjohtaja Kunnanhallitus	ma 05.09.2016 klo 10.00 alkaen	Sitova
Viranhaltijan ta-esitykset ja investointiesitykset valmiit ja toimitettu kirjanpitoon	Viranhaltijat	pe 14.10.2016 mennessä: eurot ja tekstirunko	
Talousarvioesityksen käsittely johtoryhmässä	Kj ja Johtoryhmä (Jory)	Kokous pe 21.10.2016 klo 9.00 alkaen	
Kunnanvaltuuston Strategia- ja talousseminaari	Kvalt+khall+jory -poliitt. ohjaus	Seminaari to 27.10.2016 klo 9.00 alkaen	
TA-2017 käsittely lautakunnissa	Lautakunnat	18.11.2016 mennessä	Sitova
Talousarvion käsittely kunnanhallituksessa	Kunnanjohtajan ehdotus TA-2017	Kokous ma 28.11.2016 klo 10.00	
Mahdollinen muutokierros	Khall+toimialat	Marraskuu-Joulukuu 2016	
Mahdollinen talousarvion 2. käsittely kunnanhallituksessa	Kunnanhallitus	Kokous ma 12.12.2016 klo 10.00 alkaen	
Talousarvion käsittely	Kunnanvaltuusto	Kokous ma 19.12.2016	Sitova
Talousarvion täytäntöönpano-ohjeet	Kunnanhallitus	Tammikuu 2017	
Talousarvion jakelu	Hallinto-osasto	Tammikuu 2017	
Talousarvion käyttösunnitelmat	Lautakunnat	Helmikuu 2017	

KÄYTTÖTALOUS

LIITE 2

TA-RAAMIT TULOSALUEITTAIN VUODELLE 2017, (1.000€)

1.1.2017 ALKAEN SITOVUUSTASO NETTO

	TP 2010	TP 2011	TP 2012	TP 2013	TP 2014	TP2015 BRUTTO	TP 2015 (netto)	TA2016 BRUTTO	TA2016 (netto)	TA 2017 NETTO
Hallintopalvelut	737	739	765	843	993	936	880	984	948	920
Elinkeinopalvelut	209	333	211	282	346	342	293	325	304	300
Sosiaalitoimi	3 281	3 346	4 131	4 003	4314	4 414	3 417	4831	3930	3800
Perusterveydenhuolto	2 702	2 755	2 049	2 166	1790	1 763	1 578	1730	1543	1600
Erikoissairaanhoido	2 256	2 104	2 302	2 472	2801	2 881	2 861	2641	2641	3000
Perusturva yht.	8 238	8 206	8 483	8 641	8905	9 058	7 857	9202	8114	8400
Sivistystoimi	2 990	3 271	3 235	3 445	3547	3 625	3 194	3855	3488	3500
Tekninen toimi	1 326	1 369	1 545	1 515	1683	1 803	624	1885	959	900
Yhteensä	13 500	13 917	14 239	14 727	15473	15 764	12 847	16251	13812	14020

ta-muutos v.14 sos
Suopursu

LIITE 3

L:\TALOUSARVIOT\TALOUSARVIO 2016\Laadinnan väestöennusteet TA 2016.doc

RAUTAVAARAN KUNTA

- Osastopäälliköt, kunnan konsernihallinto ja tulosityksikkövastaavat

TALOUSARVION 2017 JA TALOUSSUUNNITELMAN VUOSIEN 2018 - 2019 LAADINNASSA KÄYTETTÄVÄT VÄESTÖENNUSTEET:

VUOSI	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
VÄESTÖ 31.12	1.814	1.784	1.769	1.737	1.775	1.740	1.735	1.730

Vuodet 2011 –2014 ovat toteutuneen mukaisia ja vuodet 2015-2018 ovat trendiarvioita.

Näitä väestömääriä käytetään kaikilla tulosalueilla, missä on €/asukas – lukuja.

Ennakkotiedon mukaan Rautavaaran kunnan asukasluku 31.7.2016 oli 1.739 asukasta.

30.08. 2016

Unto Murto
kunnanjohtaja

Lähde:

- Pohjana Tilastokeskuksen väestöennuste/Pohjois-Savon liitto 2014-2016